

Hoofdstuk 6: Wat regelt de overheid?

6.1 De overheid, wie is dat?

- 1 *Bijvoorbeeld:* het aanvragen van een bouwvergunning, het afhalen van een (brommer)rijbewijs, registratie geboorte, huwelijk.
- 2 Foto 1: De dijken zijn er om iedereen te beschermen en niet een enkele persoon.
Foto 2: Wegen zijn er voor iedereen en niet voor een enkele persoon.
Foto 3: De straatverlichting is er voor iedereen en niet voor een enkele persoon.
In alle gevallen geldt dat het voor een enkele persoon niet te betalen zou zijn.
- 3 a Voor alle werkzaamheden heeft de overheid veel ambtenaren in dienst.
b Nee, er zijn ook ambtenaren die de grens bewaken, de groenvoorzieningen onderhouden, de veiligheid op straat bewaken.
- 4 a De gemeente kan het beste bepalen wat er in de verschillende wijken en straten nodig is aan verlichting. De verlichting van snelwegen moet overal in het land op dezelfde manier geregeld zijn; omdat dat voor het hele land geldt, is dat een taak voor het Rijk.
b *Bijvoorbeeld:* de rijksoverheid bepaalt de kwaliteitseisen voor het onderwijs, maar de schoolgebouwen zijn een verantwoordelijkheid van de gemeenten.
- 5 *Eigen antwoord.*
- 6 *Bijvoorbeeld:*
 - Voor je ID-kaart.
 - Gebruikmaken van speelterreinen of sportvoorzieningen.
 - Jouw afvalwater komt ook in de riolering, het huisvuil dat opgehaald wordt.
 - Het schoolgebouw waar je les krijgt.
 - Misschien heb je te maken met de Jeugdzorg.
- 7 a Voor de bewoners en andere mensen die van deze straat gebruikmaken.
b De riolering wordt vervangen, de bestrating wordt vernieuwd en de groenvoorziening en de verlichting wordt aangepast.
c Uiteindelijk is de gemeente verantwoordelijk voor het eindresultaat.
- 8 Het is veiliger voor de fietsers dat ze gescheiden van de auto's door de stad kunnen.
- 9 *Eigen antwoord.*
De gemeente kan dat verkeerspunt aanpassen, bijvoorbeeld verkeerslichten plaatsen.
- 10 a Zorgen dat het water gezuiverd is, dat er voldoende van is en dat het via de waterleiding bij de bewoners geleverd kan worden.
b Drinkwater is een basisbehoefte en daar is de provincie voor verantwoordelijk.
- 11 De provincie is verantwoordelijk voor de verdeling van de ruimte (ruimtelijke ordening) en let daarbij op een evenwichtige verdeling tussen de verschillende plaatsen in die provincie. Zo hoeft bijvoorbeeld niet iedere plaats een groot recreatieterrein te hebben, één per regio is genoeg.
- 12 a Dit is een verbinding tussen enkele gemeenten.
b Omdat het gaat om de belangen van de inwoners van meerdere gemeenten.
- 13 a Wegen of fietspaden. Misschien spoorlijn.
b Telefoon- of internetverbinding.
c Internetverbinding.

- 14** Dijken zijn nodig om ons land en de inwoners tegen overstromingen te beschermen.
- 15** a Ja, politiemensen zijn in dienst van de overheid.
b Zorg dragen voor de veiligheid van de inwoners.
- 16** a Met meer militairen kan ons land in geval van oorlog beter verdedigd worden.
b *Bijvoorbeeld:*
- door moderner materieel aan te schaffen, zoals nieuwe straaljagers, tanks, afweergeschut.
- door meer samenwerking met andere, bevriende landen.
- 17** Omdat plaatselijk de gemeente of regionaal de provincie beter kunnen beoordelen welke wegen nodig zijn.

6.2 Wat doet de overheid voor ons?

- 18** *Bijvoorbeeld:* dijken aanleggen, uitkeringen betalen, scholen bouwen, het leger in stand houden.
- 19** a 1. Iedereen mag gebruikmaken van de collectieve voorzieningen.
2. De overheid betaalt de collectieve voorzieningen.
b Ja. Zo'n speeltuin wordt betaald door de gemeentelijke overheid. Iedereen mag daar komen spelen..
- 20** a Ja. De brandweer is er voor iedereen. De brandweer wordt betaald door de overheid.
b *Bijvoorbeeld:* de politie, wegen, veel sportvoorzieningen.
- 21** 1, 3
- 22** *Bijvoorbeeld:* door werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid, ouderdom.
- 23** a De daling van WW-uitkeringen in verschillende regio's.
b *Eigen antwoord.*
c In Zeeland en in delen van Limburg en Noord-Brabant en in enkele kleine regio's in Noord- en Zuid-Holland.
- 24** Een AOW-uitkering.
- 25** a Ja. Zowel hun spaargeld als hun vermogen vallen binnen de grenzen.
b Nee, haar vermogen is daarvoor te hoog.
- 26** a De AOW-uitkeringen worden betaald met het geld van de premies. Als er meer ouderen komen die recht hebben op een AOW-uitkering moeten de premies omhoog.
b De werkgever houdt de premies in op het loon en geeft die door aan de overheid.
- 27** a $17,9\%$ van € 20.250 = ...
 $0,179 \times € 20.250 = \text{€ } 3.624,75$
b en c Allebei hebben een inkomen dat hoger is dan € 33.715. Dat is het maximum bedrag waarover de premie berekend wordt.
 $17,9\%$ van € 33.715 = ...
 $0,179 \times € 33.715 = \text{€ } 6.034,99$
- 28** a Mensen die buiten hun schuld geen inkomen hebben, kunnen een uitkering krijgen. Daarvoor betalen degenen die wel een inkomen hebben sociale premies.
b Voor ouderen de AOW (Algemene Ouderdomswet).
Voor werklozen de WW (Werkloosheidswet).

- 29** De winst die de ondernemer behaalt is zijn inkomen.
- 30** Particuliere sector: banken – garagebedrijven – supermarkten.
Collectieve sector: gemeente – scholen – UWV.
- 31** a Een particulier bedrijf. Dat bedrijf doet dit werk in opdracht van de overheid en verdient daarmee geld.
b Het kanaal hoort bij de collectieve voorzieningen. Iedereen mag er gebruik van maken. De aanleg en het onderhoud ervan worden betaald door de overheid.

6.3 Hoe komt de overheid aan geld?

- 32** De overheid krijgt ook geld van de belastingen.
- 33** Als jij iets koopt, betaal je btw.
- 34** a juist
b onjuist (De werkgever houdt het in op je loon en geeft het door aan de overheid.)
c juist
d juist
- 35** a Iedereen die een inkomen verdient.
b Voor alle consumenten.
- 36** a $36\% \text{ van } € 9.000 = 0,36 \times € 9.000 = € 3.240$
b 41%
c *Bijvoorbeeld:*
- Ja, want voor iemand die veel verdient, is het niet zo moeilijk om wat meer te betalen.
- Nee, want je moet iedereen hetzelfde behandelen.
- 37** Levensmiddelen zijn een basisbehoefte. Die moeten niet te duur worden, want ook mensen met een laag inkomen moeten die kunnen betalen.
- 38** broek: $\text{btw} = 0,21 \times € 96 = € 20,16$
prijs = $€ 96 + € 20,16 = \text{€ } 116,16$
bloes: $\text{btw} = 0,21 \times € 45 = € 9,45$
prijs = $€ 45 + € 9,45 = \text{€ } 54,45$
sjaal: $\text{btw} = 0,21 \times € 14 = € 2,94$
prijs = $€ 14 + € 2,94 = \text{€ } 16,94$
- 42** a Door de subsidie van de overheid kan de contributie lager worden.
b De gemeente vindt sporten gezond. Door de lagere contributie kunnen meer mensen lid van de sportvereniging worden.
- 39** a $1\% = € 399 \div 121 = € 3,29752\dots$ (niet afronden)
De prijs excl. btw = $100\% = € 3,29752\dots \times 100 = \text{€ } 329,75$
b $1\% = € 399 \div 121 = € 3,29752\dots$ (niet afronden)
De btw = $21\% = € 3,29752\dots \times 21 = \text{€ } 69,25$
c De winkelier moet dit afdragen aan de Belastingdienst.
- 40** (a) meer
(b) groter
(c) hoger

- 41** a Door de subsidie van de overheid kan de contributie lager worden.
b De gemeente vindt sporten gezond. Door de lagere contributie kunnen meer mensen lid van de sportvereniging worden.
- 42** a De overheid vindt het belangrijk dat mensen hun huizen isoleren, zodat er minder energie verloren gaat (in verband met milieu en klimaat).
b - De isolatie moet deskundig aangebracht worden voor de beste isolerende werking.
- Zonder rekening zou iedereen kunnen zeggen dat hij zijn huis geïsoleerd heeft om daarmee subsidie te krijgen.
c Financieel:
- Het bespaart geld omdat je minder gas verbruikt.
- De subsidie is mooi meegenomen.
Niet-financieel:
- Het verhoogt het wooncomfort.
- Het is beter voor milieu en klimaat.
- 43** a De prijs van één sigaret is $\text{€ } 0,09 + \text{€ } 0,19 + \text{€ } 0,05 = \text{€ } 0,33$.
De prijs van een pakje is $20 \times \text{€ } 0,33 = \text{€ } 6,60$
b Accijns: $\text{€ } 0,19$ is% van $\text{€ } 0,33$
 $\text{€ } 0,19 \div \text{€ } 0,33 \times 100 = \textbf{57,6\%}$
c $\text{€ } 0,19 + \text{€ } 0,05 = \text{€ } 0,24$
- 44** a Als meer mensen roken en alcohol drinken, hebben meer mensen zorg van de huisarts of het ziekenhuis nodig.
b *Bijvoorbeeld:*
- Ja, door de accijns worden alcohol en tabak duurder. Hierdoor gaan minder mensen het gebruiken en dat is beter voor hun gezondheid.
- Ja, deze mensen zorgen voor hogere kosten van de maatschappij en zij moeten via de accijns hieraan zelf meebetalen.
- Nee, mensen moeten zelf weten of ze risico's voor hun gezondheid nemen door alcohol te drinken of te roken.
- Nee, op veel andere manieren zorgen mensen ook voor hogere kosten en deze mensen hoeven hier ook niet voor te betalen.
- 45** a *Bijvoorbeeld:*
- Door aardgas te verbruiken. (Een deel van de opbrengst is voor het Rijk.)
- Als je een staatslot koopt.
- Als je een boete moet betalen.
b Als de NS of Schiphol winst maken, is een deel daarvan voor de overheid.

46

Belastingontvangsten	Niet-belastingontvangsten
Accijns	Boetes
Btw	Verkoop aardgas
Loonbelasting	Winst uit overheidsbedrijven

- 47** *Bijvoorbeeld:*
- Minder geld uitgeven.
- Belastingen verhogen.

6.4 Komt de overheid rond?

48 *Bijvoorbeeld:*

Als je nog maar tien euro hebt, kun je er snacks en snoep voor kopen of je kunt naar de bioscoop. Maar niet allebei.

- 49** a Inkomsten: € $(80,7 + 80,2 + 41,0 + 58,7 + 2,6) \times \text{€ 1 miljard} = \text{€ 263,2 miljard}$.
 Uitgaven: € 264,3 miljard.
 De inkomsten zijn dus niet genoeg om de uitgaven te kunnen betalen.
 b Zorg: € 75,4 miljard.
 c Onderwijs, cultuur en wetenschap: € 33,8 miljard = ...% van € 264,3 miljard.
 $33,8 \text{ miljard} \div \text{€ 264,3 miljard} \times 100 = \mathbf{12,8\%}$
- 50** a Sociale zekerheid en arbeidsmarkt: € 78,5 miljard.
 b € 58,7 miljard = ...% van € 78,5 miljard
 $\text{€ 58,7 miljard} \div \text{€ 78,5 miljard} \times 100 = \mathbf{74,8\%}$
- 51** a € 41,0 miljard + € 58,7 miljard = € 99,7 miljard.
 b Dat is € $99,7 \times 1000 \text{ miljoen} = \mathbf{\text{€ 99.700 miljoen}}$.
 c € 78,5 miljard + € 75,4 miljard + € 33,8 miljard = **€ 187,7 miljard**
- 52** a € 80,7 miljard + € 80,2 miljard = **€ 160,9 miljard**
 b € $160,9 \times 1000 \text{ miljoen} = \mathbf{\text{€ 160.900 miljoen}}$
 c € $160.900 \text{ miljoen} \div 17 \text{ miljoen} = \mathbf{\text{€ 9.464,71}}$
- 53** a $47,8 \text{ miljard} = \dots\% \text{ van € 80,7 miljard}$
 $47,8 \div 80,7 \times 100 = \mathbf{59,2\%}$
 b € $47,8 \text{ miljard} \div 7,5 \text{ miljoen} =$
 $\text{€ } 47.800 \text{ miljoen} \div 7,5 \text{ miljoen} = \mathbf{\text{€ 6.373,33}}$
- 54** a De rijksbegroting is een overzicht van de verwachte inkomsten en uitgaven van de overheid. De miljoenennota is een toelichting hierop. (In de praktijk wordt de rijksbegroting toch vaak miljoenennota genoemd.)
 b Uiteindelijk beslissen de Tweede en Eerste Kamer of de overheid de plannen mag uitvoeren. Vaak geven die pas toestemming als de regering iets aan de plannen verandert.
- 55** De burgers willen weten wat de plannen van de overheid voor het komende jaar zijn. De pers licht de burgers hierover in via radio, tv en krant.
- 56** a *Eigen antwoord.*
 b *Eigen antwoord.*
- 57** a Gezondheidszorg en AOW-uitkeringen.
 b Onderwijs en sportvoorzieningen.
- 58** a *Eigen antwoord.*
 b *Eigen antwoord.*
- 59** *Eigen antwoord, bijvoorbeeld:*
- Schulden terugbetalen, zodat de jongere generatie niet op hoeft te draaien voor deze tekorten.
 - Meer geld voor de zorg, omdat daarvoor meer geld nodig is door de toename van het aantal ouderen.
- 60** a Een begrotingstekort, want er waren meer uitgaven dan inkomsten.
 b € $28 \text{ miljard} - \text{€ 3 miljard} = \mathbf{\text{€ 25 miljard}}$

c De overheid kan hebben bezuinigd op de uitgaven of de belastingen hebben verhoogd.

61 € 15 miljard = € 15 × 1000 miljoen = € 15.000 miljoen.
€ 15.000 miljoen ÷ 365 dagen = € 41 miljoen per dag.

- 62** - Als het tekort daalt, hoeft de overheid per jaar minder te lenen. Dus ook minder terug te betalen en minder rente te betalen. Burgers hoeven dan minder belastingen te betalen.
- Als er minder tekort is, kan de overheid ook besluiten meer uit te geven. (Maar dan daalt het tekort niet meer.)

63 a *Bijvoorbeeld:*

- Ja, want als de daling van het tekort zo doorgaat, houdt de overheid binnenkort geld over.
- Nee, want als de overheid weer genoeg geld heeft, zal ze meer gaan uitgeven of de belastingen verlagen.

b *Bijvoorbeeld:*

- Reserves opbouwen voor als er in de toekomst meer geld nodig is.
- Meer geld uitgeven aan bijvoorbeeld gezondheidszorg of iets anders waarvoor het geld hard nodig is.

Economie in de praktijk: De inkomsten en uitgaven van een gemeente.

Let op: de nummering van de vragen in dit onderdeel kan afwijken van de nummering in het boek. Zie nummers tussen haakjes.

- 64** a Voor één hond: **€ 53** per jaar.
 Voor twee honden: € 53 + € 132 = **€ 185** per jaar.
 Voor drie honden: € 53 + 2 × € 132 = **€ 317** per jaar.
 b Zo probeert de gemeente het bezit van honden te ontmoedigen (omdat honden overlast geven).
- 65** a Totale inkomsten **€ 134 miljoen**
 b De inkomsten van deze gemeente zijn € 134 miljoen.
 Van het Rijk krijgt deze gemeente € 75 miljoen.
 € 75 miljoen = ...% van 134 miljoen
 € 75 miljoen ÷ 134 miljoen = **56%**
- 66** a Afvalstoffenheffing € 3.616.000 ÷ 42.500 = **€ 85,08** per inwoner.
 b Het bedrag bij a is per inwoner. Het vaste bedrag van € 180 + € 4,50 voor het legen van een container is een bedrag per huishouden en dat bestaat meestal uit meer personen.
- 67** a Zorgtaken (€ 24 miljoen) en bijstandsuitkeringen (€ 21 miljoen).
 b Het is altijd moeilijk om te bezuinigen. Geen enkele inwoner die zorg nodig heeft, wil dat hierop bezuinigd wordt. De meeste mensen die bijstand ontvangen hebben geen andere mogelijkheid om een inkomen te krijgen.
 Aan de andere kant levert een kleine bezuiniging van bijvoorbeeld 1% bij deze twee uitgaven wel veel geld op.
- 68** a Zwembad € 1.110.000 + Bibl./Kunstond. € 3.300.000 = **€ 4.400.000**
 b *Eigen antwoord, bijvoorbeeld:*
 - Zwembad, want dit is een voorziening die door een klein gedeelte van de bevolking gebruikt wordt.
 - Bibliotheek en kunstonderwijs, want vooral kunstonderwijs is geen noodzakelijke voorziening.

Hoofdstuk 6 Oefentoets

- 1 Mensen die bij de overheid of een overheidsinstelling werken.
- 2
 - a juist
 - b onjuist (dat is een taak van de provincie)
 - c onjuist (alleen voor een deel van de infrastructuur)
 - d juist
- 3 **D**
- 4 Dijken, het leger, onderwijs, politie, spoorwegen, veiligheid.
- 5 De overheid moet het grote geheel in de gaten houden. Sommige zaken kunnen beter door de gemeente geregeld worden omdat die beter kan bekijken wat daar nodig is.
- 6 Collectieve voorzieningen.
- 7 *Bijvoorbeeld:* brandweer, onderwijs, politie, sportvoorzieningen.
- 8 Omdat iedereen in ons land bestaanszekerheid moet hebben. Dus minstens in zijn basisbehoeften moet kunnen voorzien.
- 9
 - a juist
 - b juist
 - c onjuist (mensen met lage inkomens krijgen in bepaalde gevallen toeslagen, bijvoorbeeld zorgtoeslag)
- 10 (a) wel
(b) bedrijven
- 11
 - a Belasting is een verplichte bijdrage die burgers en bedrijven aan de overheid betalen.
 - b Inkomstenbelasting.
- 12
 - a Btw.
 - b De belasting is $\text{€ } 2,65 - \text{€ } 2,50 = \text{€ } 0,15$
 $\text{€ } 0,15 \div \text{€ } 2,50 \times 100 = 6\%$. Dit is het verlaagde tarief.
- 13 Accijns.
- 14 *Bijvoorbeeld:* boetes, aardgasopbrengsten, winst van de Nederlandse loterij.
- 15 $\text{€ } 10,5 \text{ miljard} + \text{€ } 700 \text{ miljoen} = \text{€ } 10,5 \text{ miljard} + \text{€ } 0,7 \text{ miljard} = \text{€ } 11,2 \text{ miljard}$.
- 16 De rijksbegroting is een overzicht van de verwachte inkomsten en uitgaven van de overheid voor het komende jaar. De miljoenennota geeft een toelichting op de bedragen erin.
- 17 Er is een begrotingstekort wanneer de uitgaven van de overheid groter zijn dan de inkomsten.

Herhalingsopdrachten

Herhalingsopdrachten 6.1 De overheid: wie is dat?

- 1 a/b
 - het Rijk, *bijvoorbeeld*: dijken, sociale uitkeringen, het leger.
 - de provincie, *bijvoorbeeld*: openbaar vervoer, wegen tussen verschillende plaatsen in die provincie, drinkwatervoorziening.
 - de gemeente, *bijvoorbeeld*: groenvoorziening, vuilnisophaaldienst, afgeven van paspoort / ID-kaart.
- 2 De gemeenteraad, want die moet alle plannen van B en W goedkeuren voordat die uitgevoerd mogen worden.

3 De gemeente moet dit betalen. De uitgaven op de gemeentelijke begroting worden hoger.

4 **B**

5

Gemeente	Provincie	Rijk
Sportparken	Drinkwater	Rijkswegen
Straatverlichting	Uitbreiding steden en dorpen	Onderwijs
Trottoirs	Openbaar vervoer	Veiligheid

- 6 Bijvoorbeeld:
 - Extra rijstroken op de snelweg Breda – Eindhoven. Want op die weg wordt het steeds drukker. De files kosten de bedrijven veel geld en dat is slecht voor de economie.
 - De dijken sterker maken. Want veiligheid van de inwoners is veel belangrijker dan minder files.

Herhalingsopdrachten 6.2 Wat doet de overheid voor ons?

7 Iedereen mag er gebruik van maken. En het is betaald door de overheid.

- 8 a geen
b wel

9 Nee, alleen als je ontslagen bent zonder dat het jou eigen schuld is.

10 Nee, want zijn huur is te hoog.

11 **A**

- 12 a Collectieve sector, *bijvoorbeeld*: het UWV, de gemeentelijke vuilnisdienst, de gemeentelijke gezondheidszorg.
b Particuliere sector, *bijvoorbeeld*: winkels, verzekeringsmaatschappijen, tankstations

Herhalingsopdrachten 6.3 Waar doet de overheid het van?

13 Belasting

- 14** 1 – b
2 – c
3 – a

15 *Bijvoorbeeld:*

- Ja, want mensen die veel verdienen kunnen makkelijk een groter deel van hun inkomen betalen voor de samenleving.
- Nee, want je moet iedereen hetzelfde behandelen en dus iedereen evenveel procent laten betalen.

- 16** a de consument
b overheid
c winkelier

- 17** Dan wordt de prijs ervan niet al te hoog. Dat is belangrijk om medicijnen voor iedereen beter betaalbaar te laten zijn.

- 18** a accijns
b Dan worden deze producten extra duur. De overheid hoopt dat mensen deze producten dan minder gaan gebruiken.
c *Bijvoorbeeld:*
- Op alles wat slecht is voor je gezondheid, zoals producten waar (veel) suiker in zit.
 - Op alles wat slecht is voor het milieu, zoals plastic verpakkingen.

- 19** subsidie

- 20** 1, 3 en 4

Herhalingsopdrachten 6.4 Waar geeft de overheid het aan uit?

- 21** Rijksbegroting

- 22** a $(68,9 + 4,6 + 78,9 + 24,6) \times \text{€ } 1 \text{ mld} = \text{€ } 177 \text{ miljard}$
b $\text{€ } 168,8 \text{ mld} + \text{€ } 76,6 \text{ mld} = \text{€ } 245,4 \text{ miljard}$
c $\text{€ } 225,4 \text{ mld} - \text{€ } 177 \text{ mld} = \text{€ } 48,4 \text{ miljard tekort.}$

- 23** Belasting op inkomen: $68,9 \times \text{€ } 1.000 \text{ miljoen} = \text{€ } 68.900 \text{ miljoen}$
Sociale premies: $78,9 \times \text{€ } 1.000 \text{ miljoen} = \text{€ } 78.900 \text{ miljoen}$

- 24** a De Miljoenennota
b *Bijvoorbeeld:* een verhoging van het btw-tarief, extra uitgaven voor de zorg, bezuinigingen op de politie.

- 25** De Eerste en de Tweede Kamer.

- 26** *Bijvoorbeeld:*
- Extra geld uitgeven aan jeugdzorg.
 - Belastingen verlagen.
 - (Extra) aflossen op leningen.

Plusopdrachten

Plusopdrachten 6.1 De overheid: wie is dat?

- 1** Ambtenaren werken bij instellingen van het Rijk, de provincies en de gemeenten.
Bijvoorbeeld: op het gemeentehuis, op een ministerie in Den Haag, bij de brandweer, de gemeentelijke plantsoenendienst, de politie, de Belastingdienst.
- 2** C
- 3** Als tussen twee gemeenten een weg aangelegd moet worden, kunnen die gemeenten het misschien niet eens worden over waar de weg precies komt of wie de aanleg moet betalen.
- 4** Veel openbaar vervoer vindt plaats tussen meerdere gemeenten.
- 5** De snelwegen zijn voor het hele land van belang.
- 6** a Het Rijk.
b *Bijvoorbeeld:* het leger, de politie, de rechtspraak, sociale uitkeringen.

Plusopdrachten 6.2 Wat doet de overheid voor ons?

- 7** C
- 8** a De overheid (gemeente).
b Het Stadspark wordt betaald door de overheid en iedereen mag er gebruik van maken.
- 9** Daar heeft hij geen recht op, want het is zijn eigen keuze om minder te gaan werken.
- 10** Iemand die veel spaargeld heeft kan als het nodig is een deel daarvan gebruiken om de huur te betalen.
- 11** Iedereen die niet in zijn onderhoud kan voorzien (zonder dat het zijn eigen schuld is) heeft recht op ondersteuning door de overheid.
- 12** Als het vrijwillig zou zijn, zouden sommige mensen er niet aan mee doen en dan kan de overheid de uitkeringen niet betalen.
- 13** a De collectieve sector krijgt een bepaald bedrag van de overheid en moet daarmee haar werkzaamheden verrichten.
De particuliere sector moet winst maken om te kunnen blijven bestaan.
b *Bijvoorbeeld:*
 - Een autodealer levert auto's aan de politie.
 - Een bouwbedrijf bouwt een nieuwe school.
 - Een wegenbouwer legt een nieuwe weg aan in opdracht van de provincie.

Plusopdrachten 6.3 Waar doet de overheid het van?

- 14** a juist (Het is belasting over je inkomen; het wordt alleen meteen op het loon ingehouden.)
b onjuist (De werkgever houdt dit in.)
c onjuist (Btw is belasting op consumptiegoederen.)
d juist

- 15** Mensen met een hoger inkomen kopen meer of duurdere producten en betalen dan meer btw.
- 16** De gemeente wil wandelen stimuleren omdat het goed is voor de gezondheid.
- 17** a Per telefoon: 21% van € 140 = $0,21 \times € 140 = € 29,40$
 Voor 10 telefoons is dat $10 \times € 29,40 = \text{€ } 294$
 b Per telefoon: 21% van € 95 = $0,21 \times € 95 = \text{€ } 19,95$
 c Voor 10 telefoons betaalt de winkelier bij inkoop $10 \times € 19,95 = € 199,50$
 Uiteindelijk draagt hij aan de belastingdienst af: $€ 294 - € 199,50 = \text{€ } 94,50$
- 18** Een bekeuring is geen belasting. (Want niet iedereen hoeft een bekeuring te betalen.)

Plusopdrachten 6.4 Waar geeft de overheid het aan uit?

- 19** De Tweede en Eerste kamer moeten tijd hebben om de voorstellen van de regering te bespreken en goed te keuren.
- 20** $€ 263,1 \text{ miljard} \div 7,7 \text{ miljoen} = € 263.100 \text{ miljoen} \div 7,7 \text{ miljoen} = \text{€ } 34.168,83.$
- 21** De overheid vindt onderwijs belangrijk voor de toekomst van de jongeren. En goed opgeleide mensen kunnen zorgen voor een goede economie.
- 22** a Een begrotingstekort ontstaat wanneer de uitgaven groter zijn dan de inkomsten.
 b - De overheid kan de inkomsten verhogen door meer belastingen te laten betalen.
 - De overheid kan op de uitgaven bezuinigen.
- 23** *Eigen antwoord.*

Plusopdrachten Paragraafoverschrijdende opdracht

- 24** De gemeente wil graag dat er bedrijven komen, want dan is er voor de inwoners meer werkgelegenheid.
- 25** $€ 38,6 \text{ miljoen} = \dots\% \text{ van } € 82,1 \text{ miljoen}$
 $€ 38,6 \text{ miljoen} \div € 82,1 \text{ miljoen} \times 100 = \text{47,0\%}$
- 26** 40% van € 47.500 = ...
 $0,40 \times € 47.500 = € 19.000$
 $€ 47.500 - € 19.000 = \text{€ } 28.500$
- 27** a De collectieve sector.
 b De totale inkomsten bedragen $€ 140.000 + € 260.000 = € 400.000$
 De subsidie is $€ 260.000 = \dots\% \text{ van } € 400.000$
 $€ 260.000 \div € 400.000 \times 100 = \text{65\%}.$
 c De gemeente gaat dan waarschijnlijk bezuinigen op de uitgaven. Dan krijgt het theater minder subsidie en moeten de kaartjes duurder worden.

Rekenen Hoofdstuk 6**1 C**

- 2** a $(70,0 + 78,4 + 79,4 + 5,7) \times \text{€ } 1 \text{ miljard} = \text{€ } 233,5 \text{ miljard}$
 $233,5 \times \text{€ } 1.000 = \text{€ } \mathbf{233.500 \text{ miljoen}}$
 b $(74,6 + 78,1 + 109,4) \times \text{€ } 1 \text{ miljard} = \text{€ } 262,1 \text{ miljard}$
 $262,1 \times \text{€ } 1.000 = \text{€ } \mathbf{262.100 \text{ miljoen}}$
 c Er is een **tekort** van $\text{€ } 262,1 \text{ mld} - \text{€ } 233,5 \text{ mld} = \text{€ } \mathbf{28,6 \text{ miljard}}$
 $28,6 \times \text{€ } 1.000 = \text{€ } \mathbf{28.600 \text{ miljoen.}}$
- 3** a $\text{€ } 70,0 \text{ mld} + \text{€ } 78,4 \text{ mld} = \text{€ } 148,4 \text{ miljard} =$
 $148,4 \times 1.000.000.000 = \text{€ } \mathbf{148.400.000.000}$
 b Totale uitgaven zijn $\text{€ } 262,1 \text{ miljard}$ (zie vraag 2b).
 Sociale zekerheid: $\text{€ } 78,1 \text{ mld} = \dots\%$ van $\text{€ } 262,1 \text{ mld}$
 $\text{€ } 78,1 \div \text{€ } 262,1 \times 100 = \mathbf{29,8\%}$
- 4** a $47,0\%$ van $\text{€ } 82,1 \text{ miljoen} = 0,47 \times \text{€ } 82,1 \text{ miljoen} = \text{€ } \mathbf{38,6 \text{ miljoen}}$
of: $0,47 \times \text{€ } 82.100.000 = \text{€ } \mathbf{38.587.000}$
 b $18,8\%$ van $\text{€ } 82,1 \text{ miljoen} = 0,188 \times \text{€ } 82,1 \text{ miljoen} = \text{€ } \mathbf{15,4 \text{ miljoen}}$
of: $0,188 \times \text{€ } 82.100.000 = \text{€ } \mathbf{15.434.800}$
 c Huuropbrengsten: $\text{€ } 10,5 \text{ miljoen} = \dots\%$ van $\text{€ } 82,1 \text{ miljoen}$
 $\text{€ } 10,5 \text{ miljoen} \div \text{€ } 82,1 \text{ miljoen} \times 100 = \mathbf{12,8\%}$
- 5** a $(10,2 + 7,9 + 4,2 + 2,8 + 4,3 + 4,5 + 0,8 + 1,0 + 1,2) \times \text{€ } 1 \text{ mld} = \text{€ } \mathbf{36,9 \text{ miljard}}$
 b $\text{€ } 36,9 \text{ miljard} = \dots\%$ van $\text{€ } 264,4 \text{ miljard}$
 $36,9 \div 264,4 \times 100 = \mathbf{14,0\%}$
- 6** a $\text{€ } 7,9 \text{ miljard} = \dots\%$ van $\text{€ } 264,4 \text{ miljard}$
 $7,9 \div 264,4 \times 100 = \mathbf{3,0\%}$
 b $\text{€ } 0,8 \text{ miljard} + \text{€ } 50 \text{ miljoen} =$
 $\text{€ } 800 \text{ miljoen} + \text{€ } 50 \text{ miljoen} = \text{€ } \mathbf{850 \text{ miljoen}}$
- 7** a $\text{€ } 0,8 \text{ mld} + \text{€ } 1,0 \text{ mld} + \text{€ } 1,2 \text{ mld} = \text{€ } \mathbf{3,0 \text{ miljard.}}$
 b $\text{€ } 3,0 \text{ mld} = \dots\%$ van $\text{€ } 264,4 \text{ mld}$
 $3,0 \div 264,4 \times 100 = \mathbf{1,1\%}$
- 8** a $\text{€ } 6,25 \times 12 \div 52 = \text{€ } \mathbf{1,44 \text{ per week.}}$
 b Vast bedrag = $12 \times \text{€ } 6,25 = \text{€ } 75 \text{ per jaar}$
 Gft = $20 \times \text{€ } 1,50 = \text{€ } 30$
 Restafval = $10 \times \text{€ } 10 = \text{€ } 100.$
 Totaal $\text{€ } 75 + \text{€ } 30 + \text{€ } 100 = \text{€ } \mathbf{205 \text{ per jaar}}$
- 9** a Soc. premies: 23% van $\text{€ } 1.750 = 0,23 \times \text{€ } 1.750 = \text{€ } \mathbf{402,50}$
 b Loonbelasting: 5% van $\text{€ } 1.750 = 0,05 \times \text{€ } 1.750 = \text{€ } \mathbf{87,50}$
 c Nettoloon: $\text{€ } 1.750 - (\text{€ } 402,50 + \text{€ } 87,50) = \text{€ } \mathbf{1.260}$
- 10** Sociale premies = $21,5\%$ van $\text{€ } 2.215 = 0,215 \times \text{€ } 2.215 = \text{€ } 476,23$
 $\text{€ } 2.215 - (\text{€ } 476,23 + \text{€ } 102) = \text{€ } \mathbf{1.636,77}$
- 11** 1. Nettoloon: $100\% - 29\% = 71\%$
 71% van $\text{€ } 2.653,50 = 0,71 \times \text{€ } 2.653,50 = \text{€ } \mathbf{1.883,99}$
 2. Inhoudingen: $\text{€ } 1.597,00 - \text{€ } 1.069,90 = \text{€ } \mathbf{527,10}$
 3. Brutoloon: $\text{€ } 2.711,85 + \text{€ } 1.133,65 = \text{€ } \mathbf{3.845,50}$

- 12** a 2016: € 295 + € 209 + € 170 = **€ 674**
2017: € 300 + € 202 + € 183 = **€ 685**
2018: € 303 + € 209 + € 189 = **€ 701**
b De belastingen stegen met € 303 - € 295 = € 8.
De afvalstoffenheffing bleef gelijk.
De rioolheffing steeg met € 189 - € 170 = **€ 19**.
De rioolheffing is het meest gestegen.
- 13** a **D** $(18 \div 45 \times 100)$
b **B** $(10 \div 45 \times 100)$
c € 3 miljoen $\div$ 20.600 = € 3.000.000 $\div$ 20.600 = **€ 145,63**